

MTA GYEP – nevelőszülői kutatás – gyorsjelentés

A kutatás alapkérdése így hangzott: mennyire „jó szülő” az állam a nevelőszülőknél nevelkedő gyerekek esetében. A kérdés természetesen így inkább frappáns, mint szakszerű. Az államnak nem kell szülői szerepet vállalnia, viszont az állam gondoskodásában élő gyerekek sorsának alakulásában, a családból való kiemelés meghatározó döntéstől a gyerek elhelyezésén át, a nevelés folyamatának követéséig, az állam felelőssége egyértelmű és meghatározó.

Az adatfelvétel¹ első feldolgozása, melyet Babusik Ferenc (Delphoi Consulting) készített, két kérdésre kereste a választ:

- 1) milyenek a területi elhelyezkedés szerinti, valamint
- 2) az etnikai különbségekből adódó eltérések a nevelőszülői családok és a bennük nevelt gyerekek helyzetét tekintve.

Az elemzés legfőbb tanulsága, melyet az egyes részletek csak árnyalnak, hogy

- maguk a nevelőszülők, lehetőségeikhez, valamint a mért problémákhoz képest jó szülők;
- a nevelőszülői családok területi elhelyezkedése önálló problematika, amelyben jelentős szerepet játszhat a hálózatok felépítése, működése, valamint az a kérdés, hogy mely településekről jelentkeznek nevelőszülőknek;
- a leghátrányosabb, komplex fejlesztést igénylő kistérségekben csak a nevelőszülők és a gyerekek töredéke él;
- az a feltételezés, mely szerint a nevelőszülői családok reprodukálják a gyermekszegénységet, nem állja meg a helyét (a nevelőszülői családok átlagos ekvivalens jövedelme legalább másfélszerese a létminimumnak);
- a nevelőszülői családok önmagában a nevelőszülői juttatásokból nem tudnak megélni, szükségük van egyrészt egyéb munkajövedelmekre, másrészt az egyes transzferekre ahhoz, hogy az említett, létminimumnál magasabb szinten megéljenek;
- a nevelőszülők „megélhetési szülőisége” nem bizonyítható, az pedig az adatok alapján egyenesen az előítéletes mítoszok tartományába tartozik, hogy előszeretettel nevelnek rokon gyerekeket;
- a nevelőszülőknél élő roma gyerekek aránya ötven százalék feletti – az tehát bizonyított, hogy a származás szerinti szülői családból való kiemelési gyakoriság etnikailag torzított;
- a roma és a nem roma gyermekek helyzete a nevelőszülői családokban nem különbözik;
- a roma gyerekek helyzete az alapfokú oktatás rendszerében tükrözi az országra jellemző iskolai szegregációt;
- a roma gyerekeket nagyobb arányban helyezik el származás szerinti szüleiktől távolabb.

¹ Az adatfelvételre 2009. végén került sor, az elemezhető adatállomány a következőképp alakult:

- Felvett nevelőszülői kérdőív: 357 db. (ebből 74,5 % hagyományos nevelőszülő, ami annyit jelent, hogy a hivatásosok a mintában saját súlyuknál nagyobb arányban szerepelnek. Az aránytalanságot súlyozással kompenzáljuk)
- Felvett gyermek adatlap: 839 darab
- Felvett gyermek kérdőív: 329 darab

A válasz tehát körülbelül úgy összegezhető, hogy az állam, ha nevelőszülőnél helyezi el a gyerekeket, nem „rosszabb szülő”, mint egy átlagos, létminimum felett élő család. Az oktatási rendszer súlyos problémái, hangsúlyosan a szegregáció és annak következményei ezeket a gyerekeket is éppen úgy sújtják, mint a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek meghatározó többségét. A roma gyermekek jelentős felülreprezentáltsága – ahogy erre már más kutatások is rámutattak – mindenképpen felveti a családból történő kiemelés gyakorlatának felülvizsgálatát, a hatékonyabb prevenció kérdéseit.

A következő hetekben folytatódik a feldolgozás és az elemzés, a kutatás zárótanulmánya várhatóan 2010. május végére készül el.

Budapest, 2010-03-20

Darvas Ágnes